

Ресмија Рушовић Глогић
ОШ „Ћамил Сијарић”
Нови Пазар

УДК 821.163.41.09:811.163.41'38
DOI [10.46793/Uzdanica22.1.301RG](https://doi.org/10.46793/Uzdanica22.1.301RG)
Примљен: 17. јануар 2025.
Прихваћен: 7. март 2025.

МАЈСТОРСТВО ЈЕЗИКА СРПСКИХ ПИСАЦА

(Јелена Спасић, Сања Ђуровић, *Језичка ѿкања српских ѿисаца*, Јагодина, Факултет педагошких наука, 2024, 164 стр.)

Публикација *Језичка ѿкања српских ѿисаца* ауторки Јелене Спасић и Сање Ђуровић представља лингвистичко-стилистичку монографију, која се бави анализом језика књижевних дела српских писаца са аспекта интегралне стилистике. Предмет истраживања је језик и стил на корпусу из књижевно-уметничког стила где је детаљно испитан фоностилистички, морфостилистички, семантостилистички, синтаксостилистички и графостилистички план. Ауторке се баве и осветљавањем избора најкарактеристичнијих изражајних средстава у различитим корпусима српског језика.

Монографија *Језичка ѿкања српских ѿисаца* садржи укупно сто шездесет четири стране, а поред основног текста дат је и преглед литературе, библиографске напомене, регистар имена, као и белешке о писцима. Текст је обогаћен и прилогом једне шеме, која служи као додатно графичко објашњење.

Књигу чине четири поглавља: I *Уводна размајрања – О значају лингвистичких истраживања на корпусу савремених српских ѿисаца* (4–7); II *Језик на корпусу књижевности за децу* (8–99); III *Језик на корпусу књижевности за одрасле* (100–154); IV *Закључна размајрања* (155–160).

У склопу поглавља *Уводна размајрања* јасно је дефинисан централни предмет истраживања монографије – стил књижевних дела српских писаца. Друго поглавље је сачињено од неколико потпоглавља: 2.1. *Морфолошки и ѿворбени аспекти децијих неологизама* (8–27); 2.2. *Језички лудизам у ѿрозним делима за децу Дејана Алексића* (28–44); 2.3. *Тмезички каламбур у анијономазијским именима ликова књижевности за децу* (45–56); 2.4. *Лингвистичка анализа романа Сара и јануар за две девојнице* (57–70); 2.5. *Језички и стилски слојеви у роману Галеб који се смеје Николе Маловића* (71–86); 2.6. *Инијермедијалност сјрија Хајдук Сјанко Ђорђа Лобачева* (87–99). Анализа корпуса књижевности за децу обухвата морфолошке појаве у ра-

звоју говора деце, као и везу вербалног и визуелног кода у стрипу, али и јединство графичких елемената са наративом у роману и лингвистичку анализу два савремена романа за децу. Ово поглавље је затворено анализом стриповног стила наратива у стрипу *Хајдук Ситанко*, који може пронаћи свој пут и до данашњих генерација љубитеља стрипа.

Треће поглавље чини неколико потпоглавља: 3.1. *Восијанска антиномазија – вишезначности антиројонима* (100–112); 3.2. *Титови антиројонимизацијски јединици у кино-новели Исидор Шаванице која се љуби Горана Петровића* (113–122); 3.3. *Маркирана лексика у роману Лујчајући Бокел Николе Маловића* (123–132); 3.4. *Лексеме са префиксом не- у Госпођици Иве Андрића* (133–144); 3.5. *Префиксалне творенице са полу- у Дневнику самоће Видосава Сивановића* (145–154). У фокусу анализе језика књижевности за одрасле јесте маркирана лексика. Посебна пажња је посвећена анализи восијанске антономазије и то на стилски разнородном корпусу. Рашчлањавањем маркиране лексике са лингвистичког становишта, долази се до откривања скривених порука и нових значења датих текстова.

У првом делу *Језик на корпусу књижевности за децу* истакнута је појава неологизама у говору деце предшколског узраста, са циљем да се испита њихов морфолошки и творбени статус. Претмет истраживања је употреба лексема које не постоје у језику, већ настају у датој ситуацији и према својеврсној потреби детета. Анализом студије дневничког типа, која прати развој усвајања српског језика једне девојчице, ауторке пружају мноштво примера најпродуктивнијих начина творбе, који су распоређени према врсти речи и према моделима, док се допунски корпус користи за упоређивање учесталости одређених феномена дечјих неологизама на различитим узрастима.

Појава неологизама означава најпре несвесно експериментисање језиком, кроз које дете овладава начинима творбе речи у матерњем језику, након чега долази до јачања свесне интенције у поигравању морфолошком формом речи, што даље води лакшем и бржем разумевању говора и богаћењу речника, а потом и успешнијем усвајању ране писмености. Осветљена је важна улога родитеља и васпитача у развоју говора деце предшколског узраста, који могу створити подстицајно окружење и кроз разноврсне језичке интеракције подстаћи језичку креативност детета и изражавање нових семантичких нијанси кроз дечје неологизме.

Анализом прозних дела писца Драгана Алексића приказан је иновативан језички израз који је близак језику детета, не би ли се на тај начин писац приближио дечјој перцепцији света. Почевши од казационализма, преко каламбурских спојева речи, до уланчаности узастопних рима, у дечјим неологизмима се уочава језички лудизам, па ауторке истичу да није реч само о грађењу речи аналогном, већ и о остваривању експресивне функције језика, која је једна од карактеристика дечјег говора.

Како би се привукла пажња детета читаоца, писци за децу користе шаренолика и сликовита имена за ликове датих прича, на основу којих мали читаоци сазнају главне особине ликова. У књизи се наводе бројни примери са антомазијским именовањима, док су код примера са тмезичким каламбуром изражена негативна својства. Основа употребе ових стилских средстава јесте хумористични ефекат, слање снажне поруке, чиме се књижевно дело чини пријемчивијим детету.

Лингвостилистичком анализом романа *Сара и јаунар за две девојчице* издвојене су најизраженије тачке, као што су имена ликова (восијанска антономазија, тмеза, фонетски каламбур са срастањем), фоностилистички поступци (алонжман, имитација и апосиопеза), лексикостилеме (жаргонизми). Свет стрипа и свет романа могу паралелно деловати још јаче и истом јачином бити примамљиви млађој популацији. Кроз комбинације речи и графичких елемената са свим значењима која носе, подстичу на размишљање, додатно наглашавајући значај развоја креативности и маште код детета.

У књизи су приказани језички и стилски слојеви романа *Галеб који се смеје* Николе Маловића. Ауторке га пореде са романом *Мали њринци*, који је намењен деци и одраслима, који се може сагледати из различитих углова и тумачити на више начина, чему доприноси његова слојевитост. У центру истраживања су лексички слојеви (локализми, антропоними, топоними), документарни слој, фигуре понављања, интертекстуалност. При избору репрезентативних примера води се рачуна о могућностима повезивања са аутентичношћу амбијента и историјском хронологијом, што читаоцу омогућава да изнова доживи дело.

Приказивањем интермедијалности стрипа *Хајдук Сјанко* Ђорђа Лобачева указује се ауторима уџбеника, али и наставницима, да ово дело може бити занимљиво младим читаоцима. Комбиновањем слике и речи, преплитањем вербалног и визуелног кода може се подстаћи жеља ученика за читањем стрипа у целости, као и до поређења делова романа и стрипа, где се лако уочавају интермедијални процеси.

У књизи су јасно представљене анализе и истраживања датих текстова, код којих је тачно установљен распоред и то почевши од текстова намењених предшколском узрасту деце, преко књижевности за децу, кроз прелаз који досеже до књижевности за одрасле.

Језик на корпусу књижевности за одрасле почиње приказивањем восијанске антономазије са циљем издвајања и класификације типова восијанске антономазије који се јављају у функционалностилски и жанровски разнородном корпусу. При избору примера за анализу бирају се гранични жанрови, који су на прелазу између публицистичког (научног) и књижевно-уметничког, где се ова стилска фигура најчешће и налази.

Изучавањем типова антропонимијских јединица у кино-новели *Исход њаванице која се љусја* Горана Петровића долази се до значајних резулта-

та. Кроз анализиране примере је откривено да стилематични антропоними представљају подлогу за изражену стилогеност. У прилогу рада је представљена описана структура, којом ауторке разрешавају Петровићев поступак у одабиру имена ликова.

Маркирана лексика у роману *Луђајући Бокељ* Николе Маловића истражена је са морфолошког и семантичког аспекта, не би ли се тиме показало какву функцију има у роману. Декодирајући богат и разноврстан бокељски језик, приморска атмосфера и амбијент бивају јаснији читаоцу, у супротном било би тешко разумети значења која су део локалног говора једног подручја.

Применом лингвостилистичког приступа анализирани су творбено-семантички и стилистички нивои издвојених лексема са префиксом *не-* у *Госпођици* Иве Андрића. Анализа показује да су највише коришћени негативни придеви, затим именице, које указују на одсуство карактеристика онога што дати појам означава. Такође, при опису главне јунакиње где нема негативних придева, наглашене су негативне особине: *бездушна*, *саможива*, *оштра*, *без душе*, *крућа*. На овај начин је доказано да се лексика романа поклапа са његовом тематиком.

На корпусу дела *Дневник самоће* Видосава Стевановића извршена је творбено-семантичка анализа твореница са префиксом *јолу-*. Резултати анализе показују да издвојена лексика, осим творбеног аспекта, носи надограђена, тј. нова значења. Тиме се истиче умеће аутора да поигравајући се творбеним елементима открива нова значења и вишеструко појачава пренесена значења.

На крају књиге су дата закључна разматрања, библиографске напомене, регистар имена, чиме је читаоцима олакшано праћење коришћене литературе. Кроз различите временске периоде писци су мењали свој однос према језику, што уједно представља задатак на пољима лингвистике – да се на прави начин „одгонетну” значења. Језик писаца је непресушан корпус за лингвистичка истраживања са различитих разина. Посебно се подстичу лингвисти на даља истраживања свих врста текстова, како би се на тај начин истакао креативни потенцијал српског језика.

Књига *Језичка ђикања српских писаца* доприноси проучавању језика српских писаца на корпусу књижевности за децу и одрасле, где се практични значај монографије огледа у мноштву конкретних примера на којима је приказана анализа. Писана је јасним језиком и стилем. Намене је лингвистима, проучаваоцима књижевности, докторандима из области лингвистике, али и наставницима и учитељима који желе проширити језичку анализу у настави. Осветљавање језичких и стилских вредности одабраних дела српских писаца постиже се применом критеријума интегралне стилистике.